

Examining the Element of Movement in Sheikh Bahaei's *Cat and Mouse* (Based on Propp's Morphology)

Mohammad Ibrahim Maalmir^{1*} | Fatemeh Hooshangi²

1. Corresponding Author, Associate Professor, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: dr_maalmir@razi.ac.ir
2. Ph.D. student, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: hoshangizahra@yahoo.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 2021/11/27

Received in revised form:
2022/2/5

Accepted: 2022/2/9

Keywords:

morphology,
movement,
Cat and Mouse,
Sheikh Bahai,
Vladimir Propp.

The morphology of Russian structuralist theorist, Vladimir Propp, has for decades been a template for structural and morphological analyses. Propp's model breaks down the structure of folktales into thirty-one functions and seven 'spheres of action'. Each tale's components are devised in accordance with each character's function and their sphere of action. The present article investigates the element of movement in Sheikh Bahai's frame narrative *Cat and Mouse*. Based on library research, this study adopts a descriptive hermeneutic data analysis approach. After scrutinizing a selection of *Cat and Mouse* stories and the structural data and diagrams on the element of movement in the tales, the findings demonstrate that these tales have one to seven movements and their frequencies are roughly fifty, with two-movement and one-movement tales having the highest frequencies respectively; the reason for this is that these tales are frame narratives and this fact leads to the formation of a multiplicity and diversity of movements.

Cite this article: Maalmir, Mohammad Ibrahim. & Hooshangi, Fatemeh. (2022). Examining the Element of Movement in Sheikh Bahaei's *Cat and Mouse* (Based on Propp's Morphology). *Journal of Research in Narrative Literature*, 10(4), 151-178.

© The Author(s).

Publisher: Razi University

DOI: 10.22126/RP.2022.7191.1465

بررسی حرکتهای داستانی در قصه‌های موش و گربه شیخ بهایی (براساس نظریه ریخت‌شناسی پراپ)

محمد ابراهیم مال میر^{۱*} | فاطمه هوشنگی^۲

۱. نویسنده مسئول، دانشیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

رایانامه: dr_maalmir@razi.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

رایانامه: hoshangzahra@yahoo.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۹/۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۱۱/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۲۰

واژه‌های کلیدی:

ریخت‌شناسی،

حرکت،

حکایت موش و گربه،

ولادیمیر پراپ،

شیخ بهایی.

امروزه الگوی ریخت‌شناسی ولادیمیر پراپ، روایت‌شناس ساختارگرای روس، زیربنای اصلی بسیاری از الگوهای تحلیل ساختاری و ریخت‌شناسی را تشکیل می‌دهد. الگوی پراپ، ساختار قصه‌های پریان را به هفت حوزه عمل و سی و یک کارکرد تقسیم می‌کند. اجزای هر داستان با توجه به کارکرد هر شخصیت و حوزه عمل او مشخص می‌شود. در این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی شیوه تحلیل محتوای هرمنوتیکی، داده‌ها تجزیه و تحلیل شده، حرکتهای موجود در داستان موش و گربه شیخ بهایی بررسی شده‌اند. یافته‌های پژوهشی پس از بررسی نمونه‌هایی از داستان موش و گربه و نمودارهای مربوط به ساختار متن و حرکتهای داستان‌ها بیان‌گر آن است که این داستان‌ها دارای یک تا هفت حرکت‌اند و بسامد آن‌ها حدود پنجاه حرکت است و بیش‌ترین بسامد، مربوط به حکایت‌های دو حرکتی و سپس یک حرکتی است و دلیل این مسأله این است که اکثر داستان‌ها از نوع حکایت قصه در قصه‌اند و این خصوصیت باعث شده تا داستان‌های این مجموعه دارای حرکتهای متعدد و متنوع باشند.

استناد: مال میر، محمد ابراهیم و هوشنگی، فاطمه (۱۴۰۰). بررسی حرکتهای داستانی در قصه‌های موش و گربه شیخ بهایی (براساس

نظریه ریخت‌شناسی پراپ). پژوهشنامه ادبیات داستانی، ۱۰(۴)، ۱۵۱-۱۷۸.

ناشر: دانشگاه رازی

حق مؤلف © نویسندگان.

DOI: 10.22126/RP.2022.7191.1465

۱. پیشگفتار

ریخت‌شناسی، روشی روایت‌شناسانه است که ولادیمیر پراپ^۱ (۱۹۷۰م) سال‌ها پیش از مکتب ساختارگرایی (دهه ۱۹۶۰م)، آن را آزمود و پژوهشگرانی چون رولان بارت^۲ (۱۹۸۰م)، آلزیرداس گرماس^۳ (۱۹۹۲م)، آلن داندس^۴ (۲۰۰۵م)، کلود لوی استراوس^۵ (۲۰۰۹م)، کلود برمون^۶ و تزوتان تودورف^۷ (۲۰۱۷م)، آن را پذیرفتند و بعد از پیروی از این روش آن را ویرایش کرده، گسترش دادند. امروزه ریخت‌شناسی به‌عنوان علم روایت‌شناسی مطرح است.

از آنجایی که ریخت‌شناسی براساس رویکرد امیک^۸ با جهت‌گیری درونی به مطالعه داستان می‌پردازد و می‌کوشد عناصر و سازه‌های بنیادین ساختمان روایت را که موجب پیدایش سایر اجزای آن می‌شود، شناسایی کند، یکی از شیوه‌های علمی و متقن نقد ادبی و بررسی آثار داستانی است؛ بر این اساس، مسأله اصلی در این پژوهش که به بر مبنای روش توصیفی تحلیلی صورت گرفته است، تحلیل قصه‌های موش و گربه شیخ بهایی بر مبنای آگوی پراپ برای شناخت ترکیب حرکت‌ها در این قصه‌هاست تا از این رهگذر به پاسخ پرسش‌های زیر دست یابیم که:

۱- کارکردها در الگوی پراپ چگونه در میان شخصیت‌های قصه‌های موش و گربه توضیح شده‌اند؟

۲- الگوی حرکتی در قصه‌های تو در تو موش و گربه چگونه‌اند و پر بسامدترین این الگوها به ترتیب کدامند؟

۳- چه علل و عواملی باعث انتخاب الگوهای پر بسامد و یا کم بسامد در ترکیب حرکت‌های قصه‌ها از سوی نویسنده شده‌اند؟

پس از طرح نظریه پراپ، پژوهش‌های فراوانی براساس این نظریه در کشورهای مختلف جهان صورت گرفت مثل کارهای: (Dundes, 1997) و (Dogra, 2017). در ایران نیز افراد زیادی تحقیقات متنوعی براساس آن انجام داده‌اند که از آن جمله‌اند: اخلاقی (۱۳۷۷)، در «تحلیل ساختاری منطق الطیر عطار» و خدیش (۱۳۸۷)، در «ریخت‌شناسی افسانه‌های جادویی ایران» و خائفی و فیضی گنجین (۱۳۸۶)، در «تجزیه و تحلیل قصه سمک عیار خراسانی» و قافله‌باشی و بهروز (۱۳۸۶)، در «ریخت‌شناسی حکایت‌های کشف‌المحجوب و تذکرةالاولیاء» و حق‌شناس و خدیش (۱۳۸۷)، در «یافته‌های نو در ریخت‌شناسی افسانه‌های

1. Vladimir Jakovlevic Propp.
2. Roland Barthes.
3. Algirdas Julien Greima.
4. Alan Dundes.
5. Claude Lévi-Strauss.
6. Claude Bremond
7. Tzvetan Todorov
8. Emic.

جادویی» و خراسانی (۱۳۸۳) و (۱۳۸۷)، در «ریخت‌شناسی هزارویک شب» و «درآمدی بر ریخت‌شناسی هزارویک شب» و ایشانی (۱۳۸۹)، در «ریخت‌شناسی قصه خیر و شر» و ذوالفقاری (۱۳۸۹)، در «ریخت‌شناسی افسانه عاشقانه گل بکاولی» و روحانی و اسفندیار (۱۳۸۹)، در «ریخت‌شناسی قصه قلعه ذات‌الصدور در مثنوی» و جلالی پور (۱۳۷۹) و (۱۳۹۱)، در «ریخت‌شناسی قصه جنگ مازندران» و «ریخت‌شناسی قصه‌های اساطیری و پهلوانی شاهنامه فردوسی» و طالبی (۱۳۹۱)، در «تحلیل خویشکاری ضد حماسی بهمن در بهمن‌نامه» و حسن - زاده میرعلی و قبری عبدالمالکی (۱۳۹۱)، در «تحلیل ریخت‌شناسی روایت اسطوره‌ای کتیبه» و همان‌ها (۱۳۹۲) در «تحلیل ریخت‌شناسی قصه شهر سنگستان» و زهره‌وند و همکاران (۱۳۹۳)، در «ریخت‌شناسی داستان لیلی و مجنون جامی» و اشرفی و همکاران (۱۳۹۴)، در «خویش‌کاری‌های موجود در داستان‌های قرآن» و مشایخی و میرسیدی (۱۳۹۵)، در ریخت‌شناسی رمان «یوم قتل زعیم» و مقالات متعددی در مجموعه مقالات انجمن ترویج و مجلات تخصصی و نمایه شده در پرتال جامع علوم انسانی و سامانه نشریات کتابخانه ملی و علم نت و ISC و *irandoc* و *magiran* و *noormags* و *scopus* و *civilika* و ... که همه تلاش کرده‌اند بر مبنای روش ساختار گرایانه پراپ به تحلیل ساختار داستان‌ها و کارکردها یا خویش‌کاری‌های آن‌ها بپردازند.

درباره شیخ بهایی نیز پژوهش‌هایی صورت گرفته است که غالباً در حوزه‌ی احوالات و آثار و افکار اوست؛ اما در حوزه‌ی زبانی، سه پژوهش ملاحظه شد که عبارت‌اند از کارهای: اولیائی‌نیا (۱۳۸۸) که به «بررسی ساختار داستانی پند و اندرز اهل دانش و هوش به زبان گربه و موش» پرداخته است و جوکار (۱۳۹۰)، «ظرفیت طنز و نقد اجتماعی - اخلاقی در آثار فارسی شیخ بهایی» را مطرح کرده است و هوشنگی و مالمیر (۱۳۹۸)، به «تحلیل عناصر روایی داستان موش و گربه شیخ بهایی» پرداخته‌اند، ولی تا کنون، کسی موضوع این مقاله؛ یعنی حرکت در داستان موش و گربه شیخ بهایی را بر مبنای نظریه پراپ پژوهش و بررسی نکرده، هیچ مطالعه‌ای در این زمینه صورت نگرفته است.

۲. مبانی نظری پژوهش

لوی استراوس در تحلیل ساختاری اسطوره‌ها، کوچک‌ترین واحد سازنده آن‌ها را «میتیم» نامید (Lévi- Strauss, 1955; 1963; 1985; 1988: pp 144-146). ولادیمیر پراپ، پژوهشگر روسی (اسکولز، ۱۳۸۳: ۹۱-۹۲؛ Lévi-Strauss, 1976; 1995)، در بررسی یک‌صد قصه عامیانه روسی در پی کشف ساختار بنیادی این قصه‌ها بود. و برای این کار، کوچک‌ترین واحد سازنده این قصه‌ها را «نقش»^۱ نامید. و سپس به چگونگی ترکیب این واحدها پرداخت و نشان داد که هر قصه این واحدها را به گونه‌ای خاص ترکیب می‌کند؛ اما همگی از یک الگو و ساختار اصلی پیروی می‌کنند و در واقع این قصه‌ها «گفتار»های گوناگون یک «زبان» (به معنای سوسوری زبان و گفتار) هستند (اخلاقی، ۱۳۷۷: ۵۶).

پراپ دریافته بود که اگر بسیاری از قصه‌های عامیانه و پریان روسی به دقت بررسی شود، عملاً یک داستان

۱. واژه (function) را به صورت‌های «نقش ویژه»، «کارکرد»، و «خویشکاری» نیز ترجمه کرده‌اند. (پراپ، ۱۳۶۸: ۵۰-۵۳)

بنیادین و مشابه در تمامی آن‌ها یافته خواهد شد» (پین، ۱۳۸۲: ۱۸۶). او تلاش کرد تا نشان دهد که چگونه صد قصه‌ای که بررسی کرده بود، در واقع شکل‌های مختلف یک طرح اولیه بنیادین‌اند. «پراپ، با بررسی مجموعه‌ای از صد حکایت، با ترکیب‌بندی مشابه، ساختار یک «شاه حکایت» را بیرون کشید» (اسکولز، ۱۳۸۳: ۱۰۲).

پژوهش پراپ به این انجامید که در یک ساختار داستانی، یک وضعیت متعادل آغازین از سوی نیروهای گوناگون، دستخوش آشفتگی می‌شود. این آشفتگی به بی‌تعادلی و واژگونی موقعیت می‌انجامد. سپس رویدادی (برای مثال مداخله نیروی دیگر) به استقرار دوباره تعادل - که گونه اصلاح‌شده‌ای از تعادل آغازین است - منجر می‌شود.

بنابراین «اندیشه اصلی که پراپ در کتاب خود مطرح می‌کند، این است که قصه‌های پریان روسی برخلاف ظاهر متنوع و متکثری که دارند، دارای ساختار مشخص و عناصر ثابت و متغیراند؛ به این ترتیب که نام و صفات شخصیت‌ها و روش انجام کار و ابزار آن متغیر است؛ اما نوع شخصیت‌ها و عملکرد آن‌ها ثابت؛ به گونه‌ای که این عملکردها یا کارکردها از سی‌ویک عملکرد تجاوز نمی‌کند که همواره با نظم خاصی در پی هم می‌آیند. در واقع، ویژگی ریخت‌شناسی پراپ، اعتقاد به اولویت عملکردها بر شخصیت‌هاست.» (ریکور، ۱۳۸۴: ۶۵)

جدای از «صحنه آغازین» که پراپ آن را در زمره خویش کاری‌ها به حساب نیاورده است (پراپ، ۱۳۶۸: ۶۰)، سی‌ویک کارکرد که پراپ در تحلیل قصه‌های پریان روسی به آن رسیده و ساختی که بدان دست یافته (propp, 1928: 25-70؛ پراپ، ۱۳۶۸: ۵۹-۱۳۵) به شرح زیر است:

ردیف	کارکرد	علامت	ردیف	کارکرد	علامت
	وضعیت اولیه (Initial situation)	α	۱۶	کشمکش (Struggle)	H
۱	غیبت (Absentation)	\Downarrow	۱۷	داغ گذاشتن (Branding)	J
۲	نهی (Interdiction)	γ	۱۸	پیروزی (Victory)	I
۳	نقض نهی (Violantion of Interdiction)	δ	۱۹	رفع نیاز (Liquidation of Lack)	K
۴	خبرگیری (Reconnaissance)	ϵ'	۲۰	بازگشت (Return)	\downarrow
۵	خبردهی (Delivery)	ξ	۲۱	تعقیب (Pursuit)	Pr
۶	فریبکاری (Trickery)	η	۲۲	رهایی (Rescue)	Rs
۷	همدستی (Complicity)	θ	۲۳	رسیدن ناشناخته (Unrecognized arrival)	O
۸/۱	شرارت (villainy)	A	۲۴	ادعاهای بی پایه (Unfounded claims)	L
۸/۲	نیاز (Lack)	A	۲۵	کار دشوار (Difficult task)	M
۹	میانجی‌گری (Meditation)	B	۲۶	حل مسئله (Solution)	N
۱۰	مقابله آغازین (Beginning counteraction)	C	۲۷	شناخته شدن (Recognised)	Q
۱۱	عزیمت (Departure)	\uparrow	۲۸	رسوایی (Exposure)	€X

ردیف	کارکرد	علامت	ردیف	کارکرد	علامت
۱۲	نخستین خویش کاری بخشنده (First function of the Donor)	D	۲۹	تغییر شکل (Transfiguration)	T
۱۳	واکنش قهرمان (The hero's reaction)	€	۳۰	مجازات (Punishment)	U
۱۴	دریافت شیء جادو (Provision of a magical agent)	F	۳۱	عروسی (Wedding)	W
۱۵	هدایت (انتقال) (Guidance)	G	---	---	-

پراپ در تعیین نمادها برای هفت کارکرد اول از الفبای روسی و برای بقیه کارکردها از الفبای انگلیسی استفاده کرد.

نویسنده موش و گربه، بهاء‌الدین، محمد بن حسین عاملی، معروف به شیخ بهایی در بیست‌وهفتم ذی الحجه سال ۹۵۳ هـ ق. مطابق با نهم اسفند سال کیسه ۹۲۵ هـ ش. و ۲۸ فوریه ۱۵۴۷ میلادی در شهر بعلبک لبنان به دنیا آمد.

نسب ایشان را ابو زهیر، حارث بن عبد الله الهمدانی الخارفي الأعر الكوفي از اصحاب مخلص علی (ع) (الکشی، ۱۴۰۴: ۲۹۹/۱؛ البرقی، ۱۳۴۲: ۴؛ ابن داود الحلّی، ۱۳۹۲: ۶۷؛ البخاری، ۱۴۰۶: ۱۸۳/۱؛ بی‌تا: ۲۷۳/۲؛ العقلی، ۱۴۱۸: ۲۰۸/۱؛ الجرجانی، ۱۴۰۹: ۱۸۵/۲) دانسته‌اند (التفرشی، ۱۴۱۸: ۱۸۶/۴؛ الاردیلی، ۱۴۰۳: ۱۰۰/۲؛ الحر عاملی، بی‌تا: ۱۵۵؛ البروجردی، ۱۴۱۰: ۷۹/۱؛ ۳۹۱/۲؛ الکلّی، ۱۴۲۲: ۴۶۹/۲؛ الخوئی، ۱۴۱۳: ۱۳/۱۷). حسین بن عبدالصمد الحارثی الهمدانی عاملی، در اول محرم ۱۹-۹۱۸ هـ ق. در روستای جبع که در نزدیکی شهر ساحلی صیدا (صیدون) در جنوب لبنان کنونی قرار دارد، به دنیا آمد و در سال ۹۸۴ هـ ق. در روستای مصلی واقع در بحرین رحلت یافته است (أفندی الاصبهانی، ۱۴۱۰: ۵۴؛ کحاله، بی‌تا: ۱۷/۴؛ الصدر، ۱۴۰۶: ۱۸۲؛ الزرکلی: ۱۹۸۰: ۲/۲۴۰).

شیخ بهایی، شاعر، ادیب، مورخ و دانشمندی است که در دانش‌های مختلف اعم از فلسفه، منطق، هیئت، ریاضیات و ... متبحر بود و بیش از ۹۵ کتاب و رساله از وی در حدیث، دعا، فقه، عرفان، اخلاق، سیاست، ریاضی، نجوم، مهندسی، هنر و فیزیک باقی مانده است. وی سرانجام در شوال سال ۱۰۳۰ هـ ق. در شهر اصفهان وفات یافت و پس از انتقال به مشهد مقدس، در یکی از رواق‌های حرم رضوی به خاک سپرده شد (ر.ک: أفندی الإصبهانی، ۱۴۰۱: ۱۱۰؛ الجواهری، ۱۴۲۴: ۵۱۸-۵۱۹؛ کحاله، بی‌تا: ۲۴۲/۹؛ الأمین، ۱۴۰۳: ۲۳۴/۹)

موش و گربه یا «پند اهل دانش و هوش به زبان گربه و موش» (۱۳۸۵) یکی از آثار شیخ بهائی است که دارای حکایات فرعی بسیاری در کنار داستان اصلی است که به شیوه داستان‌های هندی نگارش یافته است. او در این کتاب، موش را نماد صوفیان ناراست در نظر آورده، گربه را نماد عالمان بی‌عمل. «ریاستیزی، مهم‌ترین سخن کتاب گربه و موش شیخ بهایی است، خواه این ریا از جانب گربه، به‌عنوان مدعی دانش و فراست باشد، یا از سوی موش که مدعی کسب مراتب معنوی و صوفیانه است» (جوکار، ۱۳۹۰: ۱۵۹).

۳. تطبیق الگوی‌های حرکت در ریخت‌شناسی پراپ بر داستان‌های موش و گربه

داستان‌های موش و گربه شیخ بهایی، از این جهت که شامل حکایات اصلی و فرعی بسیاری است، نقد و بررسی شده است. ساختار موش و گربه شیخ بهایی شبیه به ساختار داستان‌هایی است که ریشه هندی دارند. (ذوالفقاری، ۱۳۹۱: ۵۸) بدین شکل که بین قصه اصلی که داستان گرفتارشدن موش در دست گربه و رهایی آن از چنگ گربه و باز گرفتارشدن موش است. در این طرح، جز داستان اصلی، سی و چهار داستان فرعی آمده است. هشت قصه را موش بازگو می‌کند و راوی بقیه قصه‌ها گربه است. در ذیل به بررسی و نقد حرکت‌ها و خویش کاری‌ها در این داستان‌ها می‌پردازیم:

از جمله مسایلی که در مبانی ریخت‌شناسی دارای اهمیت ویژه‌ای است، یافتن نقش مایه‌ها یا خویش کاری‌های قصه است. چون قصه پدیده‌ای فوق‌العاده متنوع و متکثر است و بدیهی است که نمی‌توان یک‌باره آن را با تمام بسط و شمولش بررسی کرد. و سولوفسکی درباره توصیف قصه سخن گفته است، او معتقد است که قصه (داستان) قابل تجزیه به نقش مایه‌ها هستند. برای مثال: صفات قهرمانان، تعداد قهرمانان و کارهایی که از ایشان سر می‌زند، اشیای گوناگون موجود در قصه و غیره هر یک به تنهایی یک موتیف محسوب می‌شوند؛ اما این نقش مایه‌ها در هر یک قابل تجزیه به عناصری هستند که می‌توان اشخاص یا کارکردهای دیگر داستان را جایگزین کرد (پراپ، ۱۳۸۶: ۳۹).

طبق گفته پراپ، کارکرد هر شخصیت باید در «سیر داستان» بررسی شود؛ چرا که گاهی اتفاق می‌افتد که شخصیت منفی در ادامه داستان متحول شده و کارکرد مثبتی انجام دهد و یا بالعکس، مثلاً ممکن است یاریگر، اعمال شرّیرانه داشته باشد. پس صرف طبقه‌بندی شخصیت‌ها به تنهایی نمی‌تواند کارکرد آن‌ها را هم مشخص نماید، بلکه آن چه اهمیت بسیاری دارد، عملکرد شخصیت در سیر و حرکت داستان است.

مسئله مهم دیگری که ولادیمیر پراپ طرح کرده است، بیان شخصیت‌های هفتگانه قصه‌های پریان روسی است که عبارت‌اند از: ۱- قهرمان (*The hero*)؛ ۲- شاهزاده خانم (هدیه) [*The princess (prize)*]؛ ۳- بخشنده (*The donor*)؛ ۴- یاوران یا دوستان قهرمان «یاری‌گر» (*The helper*)؛ ۵- فرستنده قهرمان «میانجی‌گر» (*The dispatcher*)؛ ۶- شرّیر (*The villain*)؛ ۷- قهرمان دروغین (*The false hero*) (propp, 1928: 79-80؛ پراپ، ۱۳۶۸: ۸۵).

۳-۱. توزیع کارکردها میان شخصیت‌ها

بر اساس الگوی پراپ غالباً عناصر سازنده هر کارکرد در یکی از شخصیت‌های قصه توزیع می‌شوند. برای مثال در کارکردهای H-I، همیشه عنصر I یعنی پیروزی، کارکرد خاص قهرمان است و H از آن شرّیر، یا در کارکردهای D-F، عنصر D متعلق به یاریگر و عنصر F خاص قهرمان است. (مشایخی و میرسیدی، ۱۳۹۵: ۱۵۲)

اما با بررسی قصه موش و گربه متوجه می‌شویم که کارکردها در میان شخصیت‌ها به این شکل توزیع می‌شوند:

شریر: A H P R ξ / ε U T E X M a ↓ ↑ η

یاری‌گر: N R S Z(K) A D ξ / ε

قهرمان: I R S N O ξ / ε a F ↑ ↓ θ ↓ K

شاهزاده خانم: W R S η

قهرمان دروغین: ξ / ε L

میانجی‌گر: ξ / ε B

۲-۳. تعریف، نقد و تحلیل حرکت در حکایات موش و گربه

در ابتدا درباره حرکت و انواع آن در ریخت‌شناسی پراپ توضیح مختصری می‌دهیم سپس به بررسی و تحلیل این عنصر در داستان‌های موش و گربه می‌پردازیم:

«از لحاظ ریخت‌شناسی می‌توان قصه (Skázka) را اصطلاحاً آن بسط و تطوری دانست که از شرارت (A) یا کمبود و نیاز (a) شروع می‌شود و با گذشت از خویش‌کاری‌های میانجی به ازدواج (W*) یا خویش‌کاری‌های دیگری که به عنوان سرانجام و خاتمه قصه به کار گرفته شده است، می‌انجامد... این گونه بسط و تحول در قصه را ما اصطلاحاً حرکت (xod) نامیده‌ایم» (پراپ، ۱۳۶۸: ۱۸۳).

«هر قصه دارای یک «وضعیت آغازین» و یک حالت متعادل و ساکن اولیه است که عمل شرارت یا احساس کمبود و نیاز، در آن حرکتی ایجاد می‌کند که سرانجام به هدف نهایی؛ یعنی دفع شرارت یا دسترسی به مطلوب می‌انجامد. بنابراین، هر قصه دست کم از یک حرکت تشکیل شده است» (اخلاقی، ۱۳۷۷: ص ۵۹).

جداکردن حرکت‌ها و تشخیص دادن آن‌ها کار ساده‌ای نیست. درهم آمیختگی حرکت‌ها با یکدیگر و فاصله‌هایی که میان اجزای کارکردهای جفتی پیش می‌آید، کار را دشوار می‌کند. پراپ به دقت، انواع حرکت‌ها و روش‌های مختلف ترکیب آن‌ها را با یکدیگر برشمرده است. این موارد به اختصار چنین هستند:

۱. یک حرکت مستقیماً حرکت دیگر را دنبال می‌کند.

۲. پیش از پایان حرکت اول، حرکت دیگری شروع و تمام می‌شود، حرکت اول هم به پایان می‌رسد.

۳. قصه با دو شرارت هم‌زمان شروع می‌شود و معمولاً نخستین شرارت، پیش از دومی پایان می‌یابد.

۴. دو حرکت، پایان مشترکی دارند (پراپ، ۱۳۶۸: ۱۸۴-۱۸۶).

در قصه‌هایی با دو قهرمان، قهرمان‌ها در وسط حرکت اول از هم جدا می‌شوند (خدیش، ۱۳۸۹: ۱۰۹-۱۱۱). ملاحظه می‌شود که عامل بسط و گسترش قصه‌ها با تنظیم و مرتب کردن اجزای سازنده آن‌ها (عملکردها، شخصیت‌ها، ساختار قصه و...) آشکار می‌شود و علت عمده آن، حکایت و حرکت‌های متعدد درونی آن قصه است و این در حالی است که عموماً در حرکت‌های قصه و در رویدادهای مختلف و متنوع آن، شخصیت‌های ثابتی همراه قهرمان قصه حضور دارند و تمام رفتارهای آن‌ها با یک مقصد و منظور شکل می‌گیرد در حالی که در حکایت‌های درونی، شخصیت‌های دیگری نیز در رویارویی با قهرمان، حضور پیدا می‌کنند. «در یک نگاه

حذف حکایت درونی از سیر طولی قصه امکان‌پذیر است؛ اما حذف حرکت‌های درونی، شاید خللی در سیر علی و معلولی حکایت به وجود آورد. بیان انگیزه‌ها، انتقال اطلاعات یا آگاهانیدن که به صورت گفت‌وگو در قصه شکل می‌گیرد، نیز می‌تواند به عنوان عنصر پیونددهنده، باعث بسط قصه‌ها شود» (کوپا، ۱۳۸۹: ۱۶۰).

جداکردن حرکت‌ها و تشخیص دادن آن‌ها کار ساده‌ای نیست. درهم آمیختگی حرکت‌ها با یکدیگر و فاصله‌هایی که میان اجزای کارکردهای جفتی پیش می‌آید، کار را دشوار می‌کند. پراپ، به دقت، انواع حرکت‌ها و روش‌های مختلف ترکیب آن‌ها را با یکدیگر برشمرده است (پراپ، ۱۳۶۸: ۱۸۲-۲۶۳).

حرکت‌ها بیشتر نمایانگر سیر وقایع داستان و تغییرات احتمالی آن است. معمولاً هر حرکتی با یک اتفاق یا وقوع یک شرارت شروع می‌شود و در نهایت با یک خویش‌کاری پایانی، مثل پیروزی یا شکست، حل مسئله و یا مواردی از این قبیل به پایان می‌رسد.

از سوی دیگر، حرکت‌ها پیوندی ویژه با تعادل قصه‌ها دارند؛ چرا که این تعادل‌ها به محض وقوع اتفاقی یا پیداشدن مشکلی از بین می‌روند؛ خواه در مسیر قصه، باز آن تعادل شکل یابد و خواه بدون برقراری تعادل، قصه به آخر برسد. البته گاهی از بین رفتن تعادل آغازین، نقطه شروعی برای یک حرکت تازه است.

در این پژوهش، همه حکایت‌های موش و گربه شیخ بهایی بررسی شده، استنتاج مطالب مبتنی بر تمامی قصه‌هاست؛ اما بدیهی است که مجال ذکر همه حکایات نیست، به همین دلیل پس از تبیین حرکت‌های داستان که سعی شده است از گونه‌های مختلف حرکت، مثال آورده شود؛ نمونه‌وار صرفاً شش حکایت را تجزیه و تحلیل می‌کنیم.

در مقاله حاضر، خط‌های متوالی، بیانگر مسیر حرکت‌هاست و خطوطی که با نقطه چین نشان داده شده‌اند، نشان‌دهنده پایان‌پذیرفتن حرکت است؛ خواه در جایی دیگر ادامه داشته باشد و یا داستان قطع شده و ادامه نداشته باشد.

۳-۳. شیوه‌های ترکیب حکایت‌های موش و گربه

سی و پنج داستان موش و گربه شیخ بهایی، شامل پنجاه بسامد حرکت است. کاربرد و شیوه‌های ترکیب حرکت‌ها صورت‌های متفاوتی اعم از ساده یا پیچیده و بغرنجی دارند که تمیز آن‌ها محتاج دقت نظر و توجه بیشتری است.

داستان‌های موش و گربه از یک تا شش حرکت دارند. در رتبه اول حکایت‌های دو حرکتی و بعد از آن‌ها یک حرکتی‌ها دارای فراوانی بیشتری‌اند. در جای جای اثر نام برده حکایاتی نیز با حرکاتی درهم‌تنیده یافت می‌شود که درباره آن‌ها بحث خواهیم کرد. ترکیب حکایت‌های موش و گربه به گونه‌های ذیل ملاحظه شد:

۱. تک حرکتی: بیست و چهار حکایت از داستان موش و گربه به صورت حکایت‌های یک حرکتی‌اند.

الف) داستان با حرکتی آغاز و پایان می‌یابد. (بیست و سه حکایت)

پایان ————— شروع ۱

ب) داستان با حرکتی آغاز و به نوبه خود قطع می‌شود. (یک حکایت)

..... شروع ۱

۲. دو حرکتی: بیست‌وهشت حرکت ترکیبی از این نوع وجود دارد که به صورت‌های زیر آمده‌اند:

الف) حرکت دوم، پس از انتهای حرکت اول شروع می‌شود. (چهار حکایت)

پایان ۱ شروع ۱

پایان ۲ شروع ۲

ب) قبل از انتهای حرکت اول، حرکت دوم آغاز و پایان می‌یابد؛ بعد از آن، ادامه و انتهای حرکت اول

آمده است. (بیست‌وسه حکایت)

پایان ۱ ادامه شروع ۱

پایان ۲ شروع ۲

ج) پیش از پایان حرکت اول، حرکت دوم آغاز می‌شود؛ اما داستان به نوبه خود قطع می‌شود، بعد ادامه و

پایان حرکت اول آمده است. (یک حکایت)

پایان ۱ ادامه شروع ۱

..... شروع ۲

۳. سه حرکتی: شش حرکت در این داستان دارای ترکیب سه حرکتی‌اند.

الف) حکایاتی که حرکت اول پایان می‌پذیرد؛ بعد از آن، حرکت دوم آغاز می‌گردد و پس از انتهای

حرکت دوم، حرکت سوم شروع می‌شود. (دو حکایت)

پایان ۱ شروع ۱

پایان ۲ شروع ۲

پایان ۳ شروع ۳

ب) پس از پایان حرکت اول، حرکت دوم آغاز و قبل از انتهای حرکت دوم، حرکت سوم شروع می‌شود و

پایان می‌پذیرد؛ آنگاه حرکت دوم ادامه و پایان می‌یابد. (یک حکایت)

پایان ۱ شروع ۱

پایان ۲ ادامه ۲ شروع ۲

پایان ۳ شروع ۳

ج) مانند حرکت قبل، با پایان یافتن حرکت اول، حرکت دوم آغاز و قبل از به انتها رسیدن حرکت دوم،

حرکت سوم شروع می‌شود و به پایان می‌پذیرد؛ اما حرکت دوم، بدون پایان قطع می‌گردد. (یک حکایت)

پایان ۱ شروع ۱

..... شروع ۲

پایان ۳ شروع ۳

د) حکایت‌هایی که قبل از به انتها رسیدن حرکت اول، حرکت دوم شروع می‌شود سپس ادامه حرکت اول

را مشاهده می‌کنیم؛ آنگاه حرکت سوم ادامه می‌یابد و پایان می‌پذیرد، بعد ادامه حرکت دوم و پایان آن و در آخر پایان حرکت اول خواهد آمد. این حرکت از حرکت های پیچیده است. (دو حکایت)

پایان ۱ ادامه ۱ شروع ۱

پایان ۲ ادامه ۲ شروع ۲

پایان ۳ شروع ۳

۴. چهار حرکتی: سه حرکت به این شیوه آمده است.

الف) پیش از پایان حرکت اول، آغاز و پایان حرکت دوم، سپس حرکت سوم شروع و پیش از پایان حرکت سوم، حرکت چهارم آغاز می‌شود و به پایان می‌رسد؛ سپس ادامه و پایان حرکت اول می‌آید. (یک حکایت)

ادامه ۱ شروع ۱

پایان ۲ شروع ۲

ادامه ۳ شروع ۳

پایان ۴ پایان ۱ شروع ۴

ب) پیش از پایان حرکت اول، آغاز و پایان حرکت دوم، سپس حرکت سوم شروع و پیش از پایان حرکت سوم، حرکت چهارم آغاز می‌شود و به پایان می‌رسد؛ پایان حرکت سوم رخ نمی‌دهد و داستان در اینجا قطع می‌شود. سپس ادامه و پایان حرکت اول می‌آید. (یک حکایت)

ادامه ۱ شروع ۱

پایان ۲ شروع ۲

شروع ۳

پایان ۱ ادامه ۱ پایان ۴ شروع ۴

ج) حرکت دوم، پیش از پایان حرکت اول آمده است؛ بعد ادامه و پایان حرکت اول؛ سپس هرکدام از حرکت هاس سوم و چهارم، یکی پس از دیگری می‌آید. (یک حکایت)

ادامه ۱ شروع ۱

شروع ۲

ادامه ۳ پایان ۱ شروع ۳

ادامه ۴ پایان ۲ شروع ۴

۵. پنج حرکتی: حرکت دوم، قبل از به انتها رسیدن حرکت اول می‌آید؛ آنگاه حرکت اول ادامه می‌یابد و پایان می‌پذیرد؛ بعد حرکت های سوم و چهارم و پنجم به ترتیب رخ می‌دهند. حرکت پنجم شامل سه پایان متفاوت است. (یک حکایت)

ادامه ۱ شروع ۱

پایان ۱ _____ ادامه ۱..... پایان ۲ _____ شروع ۲

پایان ۳ _____ شروع ۳

پایان ۴ _____ شروع ۴

پایان ۵ _____ شروع ۵

۶. شش حرکتی: حرکت دوم، قبل از پایان یافتن حرکت اول می‌آید؛ سپس حرکت اول ادامه پیدا می‌کند و پایان می‌یابد؛ آنگاه هریک از حرکات سوم و چهارم و پنجم به ترتیب و توالی رخ می‌دهند. حرکت ششم، شامل سه پایان است. (یک حکایت)

ادامه..... ادامه..... شروع ۱.

پایان ۱ _____ ادامه..... پایان ۲ _____ شروع ۲.

پایان ۳ _____ شروع ۳.

پایان ۴ _____ شروع ۴.

پایان ۵ _____ شروع ۵.

پایان ۲ _____ شروع ۶.

با توجه به آنچه بیان شد، به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که فراوانی حکایت‌های دو حرکتی (۲۸ حکایت) و یک حرکتی (۲۴ حکایت)، نشان‌دهندهٔ تعمّد نویسنده در ساده‌نویسی حکایات است.

۴-۳. الگوهای به‌کار رفته در داستان‌های بررسی شده

به‌طور کلی، حکایات موش و گربه از الگوی زیر پیروی می‌کنند:

الف: شرارت- برخورد با یاریگر و دریافت شیء جادو- رفع مشکل

ب: کمبود و نیاز- برخورد با یاریگر و دریافت شیء جادو- رفع مشکل

براساس انواعی که برای این سه کارکرد برشمردیم، برای هریک از دو الگوی ذکر شده، زیرمجموعه‌های

زیر را می‌توان در نظر گرفت:

الگوی الف: ۱. شریر از فرمان حق، پیامبر، شیخ و... پیروی نمی‌کند- قهرمان با کمک یاریگر، او را

مجازات می‌کند/ آگاهی می‌بخشد. شریر ادعای بی‌پایه و اساسی را مطرح می‌کند- قهرمان با کمک یاریگر او

را سوا می‌کند/ موجب توبه کردن شریر می‌شود.

الگوی ب:

۱. قهرمان، نیاز مادی یا معنوی دارد- یاریگر، نیاز قهرمان را رفع می‌کند.

۲. قهرمان پرسشی دارد- یاریگر به قهرمان آگاهی می‌بخشد.

پیش از بیان الگوی داستان‌ها علائم اختصاری آن‌ها بیان می‌شود:

صحنه آغازین: (α)	معرفی قهرمان α^1 ، معرفی شیر α^2 ، معرفی یاریگر α^3 ، انتقال مکانی α^4
نهی: (γ)	نهی و تخذیر از کاری γ^1 ، دستور یا فرمان γ^2
غیبت: (λ)	مرگ قهرمان λ^1 ، مرگ شخصی λ^2 ، رفتن قهرمان به جایی از خانه از محلی λ^3
خبر گیری: (ε)	خبر گیری قهرمان از احوال شیر ε^1 ، خبر گیری شیر از احوال قهرمان ε^2 ، خبر گیری به وسیله یاریگر ε^3 ، خبر گیری قهرمان از احوال شیر ε^3
خبر دهی: (ξ)	شیر از احوال قهرمان خبر به دست می آورد ξ^1 ، قهرمان از احوال شیر خبر به دست می آورد ξ^2 ، یاریگر از احوال افراد دیگر خبر به دست می آورد ξ^3 ، قهرمان از احوال یاریگر خبر به دست می آورد ξ^4
نقص نهی: (δ)	سرپیچی شیر از فرمان δ^1 سرپیچی قهرمان از فرمان δ^2 ، سرپیچی یاریگر از فرمان δ^3 ، انجام دادن دستور یا فرمان δ^4
فریبکاری: (η)	اغواهای فریبکارانه شیر η^1 ، اغواهای فریبکارانه قهرمان η^2 ، اغواهای فریبکارانه قهرمان دروغین η^3 ، اغواهای فریبکارانه یاریگر η^4
همدستی: (θ)	قهرمان تسلیم فریب های شیر می شود یا بی اختیار در برابر آن ها واکنش نشان می دهد θ^1 ، شیر تسلیم فریب های قهرمان می شود یا بی اختیار در برابر آن ها واکنش نشان می دهد θ^2 ، یاریگر تسلیم فریب های قهرمان می شود یا بی اختیار در برابر آن ها واکنش نشان می دهد θ^3 ، شیر تسلیم فریب های شیر θ^4 می شود یا بی اختیار در برابر آن ها واکنش نشان می دهد θ^4
شرارت: (A)	A^1 وعده دادن به غذا، A^2 نفس اماره، طمع، وسوسه، A^3 کفن دزدی و جسارت به مرده، A^4 فریب و گمراهی، اطاعت نکردن از یاریگر، A^5 دل بستن به دنیا، A^6 جدایی عاشق از معشوق (از دواج اجباری)، A^7 حماقت، A^8 اتلاف درختان انار، A^9 اتلاف و از بین بردن کتاب و ورق ها، A^{10} ناراحت کردن دیگران، A^{11} کشتن، A^{12} فرمان کشتن دادن، A^{13} کشتن و به دریا انداختن، A^{14} ادعاها و سخنان دروغین، A^{15} راهزنی و غارت اموال مردم، A^{16} نپذیرفتن مهمان، A^{17} خساست، A^{18} نجس کردن فرش، A^{19} دروغ، خیانت، A^{20} زندانی کردن، بازداشت نمودن، A^{21} شکنجه کردن، A^{22} طمع، A^{23} مخفی شدن، A^{24} آزار و اذیت.
کمیبود یا نیاز: (a)	نیاز به عروس a^1 ، نیاز مادی a^2 ، نیاز معنوی a^3 ، نیاز به یافتن پاسخ سوال a^4 ، نیاز به رهایی از شرارت a^5
میانجی گری، رویداد پیونددهنده: (B)	گسیل داشتن، فرستادن B^1 ، نامه فرستادن، خبر دادن B^2 ، نفرین B^3
مقابله آغازین: (C)	راضی شدن قهرمان به مقابله C^1 ، راضی شدن شیر به مقابله C^2 ، تصمیم یاریگر به کمک C^3
عزیمت: (\uparrow)	\uparrow^1 عزیمت قهرمان، \uparrow^2 عزیمت شیر، \uparrow^3 عزیمت دروغین، \uparrow^4 عزیمت یاریگر
نخستین خویش کاری بخشنده: (D)	D^1 آزمودن قهرمان، D^2 بخشش بدون درخواست و آزمودن، D^3 نبرد با بخشنده دشمن کام، D^4 طرد کردن قهرمان

E^1 گذراز آزمون، E^2 واکنش قهرمان در مقابل بخشنده مثبت، E^3 واکنش عیب‌پوشانه، E^4 ترس، E^5 واکنش قهرمان دروغین در برابر بخشنده منفی، E^6 واکنش قهرمان در مقابل بخشنده منفی است، E^7 واکنش شریر دروغین در مقابل یاریگر منفی است، E^8 واکنش شریر دروغین در مقابل یاریگر مثبت است، E^9 خشم	واکنش قهرمان: (E)
F^1 عامل جادویی بدون در خواست به قهرمان داده می‌شود F^2 عامل جادویی با آزمون به قهرمان داده می‌شود F^3 قهرمان خود مستقیم به سراغ عامل جادویی می‌رود F^5 دیدار با یاریگر که اعمالش خود عامل جادویی است F^6 خود به خود پدیدار می‌شود	تدارک یا دریافت شیء جادو: (F)
G^1 قهرمان سوار اسب یا کشتی می‌شود G^2 قهرمان خود راه را بلد است و به سوی آن می‌رود	انتقال یا برده‌شدن به جایی معین: (G)
H^1 جنگ تن به تن، H^2 مناظره و صحبت	کشمکش قهرمان با شریر: (H)
I^1 پیروزی در میدان جنگ، I^2 پیروزی در صحبت و مناظره	پیروزی یافتن: (I)
J^1 نشان گذاشتن محله قهرمان	داغ یا نشان کردن قهرمان: (J)
K^1 به دست آوردن نیاز با زیرکی و زور K^2 به دست آوردن شیء مورد جستجو به کمک یاریگر K^3 فقر و تنگدستی در نتیجه به کار بردن یک عامل جادو رفع می‌شود K^4 آزاد و رها ساختن از اسارت K^5 فقر و تنگدستی با زیرکی قهرمان رفع می‌شود K^6 یافتن پاسخ سؤال به وسیله خواب‌دیدن	کارسازی مصیبت یا کمبود: (K)
بازگشت (↓)	بازگشت: (↓)
بازگشت (↓)	تعقیب قهرمان: (Pr)
RS^1 از طریق یاریگر، RS^2 هوش و ذکاوت خود	نجات و رهایی قهرمان: (RS)
L^1 ادعاهای دروغین شریر، L^2 ادعاهای دروغین قهرمان، L^3 ادعاهای دروغین قهرمان دروغین	ادعاهای دروغین: (L)
M مأموریت و کار دشوار	مأموریت و کار دشوار: (M)
N انجام‌دادن کار دشوار	انجام‌دادن کار دشوار: (N)
EX^1 رسوایی قهرمان، EX^2 رسوایی شریر، EX^3 رسوایی قهرمان دروغین، EX^4 رسوایی یاریگر	رسوایی: (EX)

تغییر شکل: (T)	T^1 تغییر شکل جسمانی، T^2 تغییر شکل باطنی
معجزات قهرمان دروغین یا شیرین: (U)	U^1 شکستن دست و پا، U^2 کشتن، U^3 خوردن، U^4 سوزاندن، U^5 عزل کردن
عروسی: (W)	W^1 ازدواج، W^2 رسیدن به مقام وزارت، W^3 پاداش نقدی یا هرگونه سود مادی W^4 رسیدن به مقامات منصبی، W^5 رسیدن به مقامات والای معنوی، W^6 اعطاء مسئولیت معنوی (نازل شدن وحی)

۳-۵. الگوی کارکردها در داستان‌های موش و گربه

شماره داستان	الگوی حرکتی
۱	$\alpha^2 \gamma^2 \delta^1 \eta^1 \theta^1 (A1)^1 (A2)^2 F^1 D5 E2+ H2 M \varepsilon^5 \xi^2 K G2 L1 \uparrow 1 N U1 EX2U2$
۲	$\alpha^1 (a_1)^3 A^{23} (a_2)^3 D^2 B^1 (k_2)^3 I^2$
۳	$\alpha^1 a^3 D^2 F^1 k^2$
۴	$\alpha^2 \beta^2 (a_1)^4 F^1 (a_2)^3 D^1 M C^1 \uparrow^1 N F^2 K^2 K^6 T^2 W^5$
۵	$\alpha^2 A^{26} a^5 D^2 C^3 W^2 H^1 I^1 U^3$
۶	$\alpha^4 A^3 a^3 \varepsilon^4 y^4 D^4 n^1 \theta^1 F^6 C^1 \uparrow^1 D^4 E^2 G^2 D^1 F^2 W^6 B^1 A^3 T^2$
۷	$\alpha^2 \gamma^2 \delta^1 S A^4 M a^4 \varepsilon^2 y^2 N K^2$
۸	$\alpha^4 (a_1)^4 \gamma^1 \varepsilon^4 y^3 n^1 \theta^1 A^5 (a_2)^3 C^3 \uparrow^4 G^2 H^2 I^2 \downarrow L^2 T^2$
۹	$\alpha^1 \beta^2 (a_1)^1 C^1 I^2 (\varepsilon_1)^1 \gamma^1 \delta^4 (y_1)^1 F^3 \uparrow^1 / G^1 Z (a_2)^1 \uparrow^2$ $(Pr_1)^2 (Rs_1)^2 G^2 \beta^3 A^{22}, A^6 (n_{1,2})^1 / (n_{1,2})^2$ $(\theta_1)^1 (\theta_{2,3})^2 \uparrow^3 (Pr_2)(Rs_2)^2 (B_1)^1 (a_3)^1 \uparrow^4 (n_3)^2 (\theta_4)^2 (Pr_3) (Rs_3)^2 (B_2)^2$ $D^2 E^2 (\varepsilon_2)^3 (y_2)^3 (Rs_4)^2 M N (K_1, K_2, K_3)^2 Ex U^4$
۱۰	E3 a2a4 F3K1↓/W5 ۲α
۱۱	A7(a2)1 B1(a3)2↑1η1 θ1 U6/EX1)۱ k1)۲ (a1)۱ α
۱۲	G2A7 η1 θ1EX1۲ α
۱۳	A7 η1 θ1EX1۲ α
۱۴	A8 ↑ E4 (a1)3 η2 A7G2B ↑2 U2 U7 M N T1 EX2/W7۲ α
۱۵	α5G2 y2 y1 δ3 δ1 ε4 ξ 4 η3 H2 E5 L3 M N EX3/W7
۱۶	۷α4 y2 η3 θ1 A14 a1 C2 H2 I2 K- Ex2/w
۱۷	α4 (A1)10 F1 G2 (A2)11 U11 β1 M F1 N U
۱۸	α1 (a1)3 ε 4 ξ 4 y2 η2 θ2 A11 (α2)3 C1 F3 H2 I2 L3 (K1)1 U2
۱۹	۲α w2 Os Hi θ1 η3 L3A14a3 C1↑1 F3 U8 B2↓M N Q EX2 U9

۲۰	$a_2 y_2 \delta_2 \varepsilon_2 \xi_2 2A15K- \varphi \beta \gamma \alpha$
۲۱	$5\alpha 1Ar y_2 \delta_2 \varepsilon_1 \uparrow 1a4F3 \xi_1 / B2 \downarrow K1 EX3/W3$
۲۲	$4 y1 \eta 2 \theta 1 a3 k1 EX3$
۲۳	$\alpha 1 \alpha 2 \alpha 3 A16A17 C1 \uparrow 1D5 y_2 \delta_1 / \delta_4 E7/E8 F7H2 I2K2 \downarrow T2$
۲۴	$\alpha 1(a)3 \uparrow M N(k1)1(a2)3D2F2QK2T2$
۲۵	$\alpha 1(a)3 \uparrow M N(k1)1(a2)3D2F2QK2T2$
۲۶	$\alpha 2 \eta 1 B2 y_2 \delta_2 W8 \varepsilon_5 \xi_5 5a5F5Y2 \delta_2 K2$
۲۷	$\alpha 2D4 \varepsilon_2 \xi_2 2K2$
۲۸	$2(a1)1y2(k1)1B2 \delta_1 A19A20\eta 2Y2 \delta_2 [\alpha 2A25 \varepsilon_5 U2D5F1D5] L3(a1)2 \downarrow Y2 \eta 1 Y2 \delta_1$ $3D5H2I2G2J Y2 \varepsilon_5 \xi_5 5Gu$ $Sha4L4W9MOnF3TaB1D5 \downarrow (k2)2(k3)4NK2QEX2/T2U4W2 W8$
۲۹	$\alpha 1 \varepsilon_1 \xi_1 1U2Y1W6W9$
۳۰	$\alpha 1 \alpha 2 \beta 3 \eta 1 A22A19a5 \uparrow F3H2I2L1K1EX2U10$
۳۱	$\alpha 1 \alpha 2 \beta 3 \downarrow H2 \eta 1 \varepsilon_5 E9Y2 \beta 3$
۳۲	$\alpha 2 \eta 1 \theta 1 a2$
۳۳	$\alpha 1 w3(a1)2 \uparrow 1(a2)2A12 \eta 1 L2 \downarrow F3(\varepsilon_1)3(\xi_1)3 \theta 1(a3)4(\varepsilon_2)3(\xi_2)3(K3)1 (K1 K2)1QU5$ $W2$
۳۴	$c1 \uparrow 1a1 \varepsilon_1 \xi_1 1A7 \eta 2 \theta 2 H2 I2 \downarrow L2 K1 U11 \alpha$
۳۵	$a2D2y1 \delta_2 E-2A7A4 \eta 1 B1 \uparrow 2L2K1W2^3 1\alpha 2\alpha\alpha$

۴. نمونه

۴-۱. راه‌دار ظالم

مردی ستمگر و بی‌ایمان از دنیا می‌رود و کسی از نیکوکاران آن دوران او را در خواب خود شادمان و با اوضاعی روبه‌راه مشاهده می‌کند! سبب آن وضع را که سؤال می‌کند، جواب می‌دهد که به سبب کار نیکی که در حق کودک‌کی انجام داده، خدا او را مورد عفو خود قرار داده است (شیخ بهائی، ۱۳۵۲: ۱۰۸-۱۰۹).

(۱)

ساختار حکایت

تعداد	مرگ شریر
برهم خوردن تعادل	۱. قهرمان دچار شرارت می‌شود. ۲. قهرمان به بخشش نیاز دارد. ۳. یاریگر وارد قصه می‌شود.
تعداد مجدد	بخشش گناهان او به وسیله یاریگر

نمودار حرکتی:

$$\alpha^2 \frac{\quad}{\quad} W^5$$

حرکت با وضعیت اولیه آغاز و به رسیدن به اهداف نیک خاتمه می‌یابد.

الگوی حرکتی:

$$a^2 \beta^2 (a_1)^4 F^1 (a_2)^3 D^1 M C^1 \uparrow^1 N F^2 K^2 K^6 T^2 W^5$$

۲-۴. حجره طالب علم

زمانی یک گربه داخل خانه یکی از علماء که پر از کتاب و کاغذ بوده است، می‌شود در حالی که آن عالم از آزار و اذیت موش‌های خانه بسیار معذب بود؛ گربه با گرفتن موش‌های آن خانه باعث می‌شود آن دانشمند از مشکلات مربوطه نجات پیدا کند و در عوض کار، به او مسائل شرعی آموزش دهد (همان: ۱۰۹-۱۱۱).

(۱)

ساختار حکایت

تعادل	آمدن یاریگر به سرای قهرمان
برهم خوردن تعادل	آزار و اذیت قهرمان توسط شیران
تعادل مجدد	نابودی شیران توسط یاریگر و آرامش مجدد قهرمان

$$\alpha^2 \frac{\quad}{\quad} U^3$$

نمودار حرکتی:

حرکت با وضعیت اولیه آغاز و به مجازات شریر ختم می‌شود.

$$\alpha^2 A^{26} a^5 D^2 C^3 W^2 H^1 I^1 U^3$$

الگوی حرکتی:

۳-۴. ویرانه

گذر گربه‌ای به ویرانه می‌افتد. در آنجا جغدی را می‌بیند که در ویرانه‌ای مکان گرفته، گربه می‌گوید علت را از جغد جویا شدم و او گفت: «من این وضع را دیدم، از سیر باغ و بوستان گذشتم و به سیر گلستان پرداختم. گل سرخ را دیدم بر تخت زمرد تکیه زده، از قطرات ژاله دُر گرانمایه بر گوش افکنده، جواهری گوناگون بر روی بساط زبرجد سبز ریخته. و گل زرد را دیدم به مثابه طلای دست افشار بر آفتاب حیات آمیخته، بر چهره گلستان رنگارنگ انداخته و سنبل را دیدم به سان گلعداران، زلف را از بُن هر موی با چندین دل عشاق آویخته. و سوسن و نرگس را دیدم که زبان به تعریف باغ گشوده. و قصری در آن باغ بود که کیوان را از رشک او در دل داغ بود. من پرواز کردم و بر بام آن قصر نشستم تا زمانی تماشا کنم، بازگشتم و از کنگره قصر نگاه کردم و به مفاد «لَیسَ فِی الدَّارِ غَیْرَهُ دَیَّار» اثری از آثار آن‌ها ندیدم، همین است که می‌بینی، دیگر چه گویم از بی‌وفائی روزگار بی‌اعتبار و گل‌های ناپایدار! ... چون بوستان را چنان دیدم، از آن روز در خرابه جا گرفتم و دست از آبادی برداشتم» (همان: ۱۲۰). گربه نیز با مشاهده احوال و گفتار جغد متحوّل شده و نسبت به دنیای فانی بی‌اعتنا می‌شود.

نمودار حرکتی:

$$\begin{aligned}
 & ۱. \alpha^1 \text{_____} (K1)^1 \\
 & ۲. (a2)^1 \text{_____} B^1 \dots\dots\dots \\
 & ۳. (a3)^2 \text{_____} U^6/EX^1
 \end{aligned}$$

حرکت ابتدایی با وضعیت اولیه آغاز و با رفع نیاز اولیه قهرمان خاتمه می‌یابد. حرکت بعدی با نیاز به ازدواج آغاز می‌شود و داستان ادامه نمی‌یابد که متوجه شویم قهرمان به نیازش رسیده یا خیر؟ حرکت سوم که در بین حرکت دوم اتفاق می‌افتد، نیاز قهرمان به اصلاح است که به رسوایی اش ختم می‌یابد.

$$\alpha \text{) } a1 \text{) } ۲ \text{ (} k1 \text{) } A7 \text{ (} a2 \text{) } 1 \text{ B1 (} a3 \text{) } 2 \uparrow 1 \eta 1 \theta 1 U6/EX1$$

الگوی حرکتی:

۴-۵. معتزلی و بهلول دانا

فردی معتزلی، امامت و پیش‌نمازی بغداد را برعهده می‌گیرد. هرروز در مسجد، سخنان نادرست برزبان می‌راند و در اذهان مردم اثر می‌گذارد. بهلول هربار سخنان رکیک و ناخوش به او می‌گفت. تا این که روزی معتزلی در مسجد ادعاها و سخنان دروغ برای مردم می‌گوید و بهلول با زدن کلوخ بر سر معتزلی و بعد با دلایل درست، کذب بودن ادعاهای وی را ثابت می‌کند (همان: ۱۸۰-۱۸۴).

(۱) ساختار حکایت

تبادل	آرامش ابتدای قصه
برهم خوردن تبادل	۱. به امامت رسیدن شریر در بغداد ۲. گفتن سخنان و ادعاهای دروغین در جمع مردم
تبادل مجدد	رسواکردن شریر توسط قهرمان

$$\alpha 2 \text{_____} U9$$

نمودار حرکتی:

داستان با صحنه آغازین شروع و با رسوایی شریر خاتمه می‌یابد.

الگوی حرکتی:

$$\alpha \text{ w2 Os Hi } \theta 1 \eta 3 L3A14a3 C1 \uparrow 1 F3 U8 B2 \downarrow M N Q EX2 U9 \uparrow$$

۴-۶. قاضی و کنیز

تاجری هنگام مسافرت، کنیز زیبای خود را نزد قاضی‌ای می‌گذارد. قاضی، عاشق آن کنیز شده و تلاش می‌کند او را تسلیم خود کند تا با او همراهی و مهربانی کند. وقتی کنیز تسلیم قاضی نمی‌شود، به آزار و اذیت وی می‌پردازد. هنگامی که تاجر برمی‌گردد، قاضی از ترس افشای راز خود، مدام برای بازگرداندن کنیز بهانه می‌آورد؛ تاجر بی‌خبر نیز به جهت لطف قاضی در نگهداری کنیز بیمار خود! هر روز ضمن عذرخواهی، با هدایای زیاد از قاضی تشکر می‌کند. سرانجام قاضی با تهمت روسپی‌گری به کنیز، سعی می‌کند تاجر را از کنیز بیزار و منصرف کند؛ ولی با شکایت تاجر، قاضی به محکمه فراخوانده می‌شود؛ اما پیروز بیرون می‌آید. مدت‌ها بعد، وزیر

سلطان محمود، یعنی خواجه حسن میمندی با ترفندهایی، قاضی را به اعتراف و بازگرداندن کنیز وامی‌دارد و سلطان محمود نیز فرمان می‌دهد قاضی را زنده زنده در آتش بسوزانند (همان: ۲۰۷-۲۲۸).

ساختار حکایت (۱)

تعالد	زندگی تاجر با کنیز
برهم خوردن تعادل	به سفر رفتن و سپردن کنیز به فرد باطمینان
تعالد مجدد	سپردن کنیز به یاریگر

(۲)

تعالد	بودن شاهزاده در نزد یاریگر
برهم خوردن تعادل	نظر داشتن یاریگر به شاهزاده خانم
تعالد مجدد	قتل ظاهری کنیز به‌عنوان روسپی

(۳)

تعالد	بازگشت قهرمان از سفر
برهم خوردن تعادل	امتناع یاریگر از دادن شاهزاده خانم
تعالد مجدد	رسیدن شاهزاده و قهرمان به هم و نابودی شیریر

نمودار حرکتی:

$$۱. \alpha^2 \text{_____} (k1)^1$$

$$۲. A \text{_____} K$$

$$۳. a \text{_____} W^2 W^8$$

حرکت‌های داستان با صحنه آغازین شروع و به رفع نیاز ختم می‌شود.

الگوی حرکتی:

$$\alpha^2(a1)^1 y^2 (k1)^1 B^2 \delta^1 A^{19} A^{20} \eta^2 Y^2 \delta^2 \alpha^2 A^{25} \epsilon^5 U^2 D^5 F^1 D^5 L^3 (a1)^2 \downarrow Y^2 \eta^1 Y^2$$

$$\delta^3 D^5 H^2 I^2 G^2 J Y^2 \epsilon^5 \xi 5Gu Sh a4L4W9M On F3Ta$$

$$B1D5 \downarrow (k2)2(k3)4NK2QEX2/T2U4W2 W8$$

۵. نتیجه

- در قصه موش و گربه نیز حرکت‌ها عموماً نمایانگر سیر وقایع داستان و تغییرات احتمالی آن است. همچنین در تمام این قصه‌ها معمولاً هر حرکتی با یک اتفاق یا وقوع یک شرارت شروع می‌شود و در نهایت با یک خویش‌کاری پایانی، مثل پیروزی یا شکست، حل مسأله و یا مواردی از این قبیل به پایان می‌رسد.

- از سوی دیگر، حرکت‌ها پیوندی ویژه با تعادل قصه‌ها دارند؛ چرا که این تعادل‌ها به محض وقوع اتفاقی یا پیداشدن مشکلی از بین می‌روند؛ خواه در مسیر قصه، باز آن تعادل شکل یابد و خواه بدون برقراری تعادل،

قصه به آخر برسد. البته گاهی از بین رفتن تعادل آغازین، نقطه شروعی برای یک حرکت تازه است - سی و پنج داستان موش و گربه شیخ بهایی، شامل پنجاه حکایت است. ترکیب حرکت‌ها براساس این حرکت‌ها به صورت‌های مختلف به کار رفته است. از بررسی نمودارهای حرکتی مشخص می‌شود که عموماً داستان‌های موش و گربه از بیش از یک حرکت تشکیل شده‌اند و دلیل این مسأله این است که اکثر داستان‌ها از نوع حکایت قصه در قصه است. همین خصوصیت باعث شده تا داستان‌های این مجموعه از حرکت‌های متعدّد تشکیل شود. برخی ساده و برخی پیچیده و تودرتو هستند که تمیز آن‌ها نیاز به توجه بیشتر و تعمق افزونتری دارد.

- داستان‌های موش و گربه دارای یک تا شش حرکت‌اند. بیش‌ترین بسامد، مربوط به حکایت‌های دو حرکتی و سپس یک حرکتی است. به نظر می‌رسد کثرت حکایت‌های دو حرکتی (۲۸ حکایت) و یک حرکتی (۲۴ حکایت) بیان‌گر تمایل سازندگان به سادگی این حکایت‌ها بوده است. هر یک از این حرکت‌ها خود به چند نوع تقسیم می‌شوند.

- حکایت‌های سه حرکتی که شش مورد به این شیوه با هم ترکیب شده‌اند و بسامد اندک حکایت‌های چهار حرکتی (۳ حکایت) و پنج حرکتی (یک حکایت) و شش حرکتی (یک حکایت)، مؤید تمایل نویسنده اثر به سادگی این حکایت‌هاست. بدین جهت می‌توان ادعا کرد که شیخ بهایی، بیشتر به محتوا و پیام داستان‌ها توجه داشته است، نه صورت ظاهری آن‌ها و لذا این داستان و حکایات آن را ابزاری جهت بیان نیت و اهداف خود قرار داده است.

کتابنامه

ابن داود الحلّی (۱۳۹۲)، *رجال ابن داود*، تحقیق: السید محمد صادق آل بحر العلوم، النجف الأشرف: منشورات مطبعة الحیدریه.

اخلاقی، اکبر (۱۳۷۷)، *تحلیل ساختاری منطق الطیر عطار*، اصفهان: فردا - نقش خورشید.

الاردیبیلی، محمدعلی (۱۴۰۳)، *جامع الرواه*، مکتبه آیت‌الله العظمی المرعشی النجفی.

اسکولز، رابرت (۱۳۸۳)، *درآمدی بر ساختارگرایی در ادبیات*، ترجمه فرزانه طاهری، تهران: آگاه.

اشرفی، بتول و تاکلی، گیتی و بهنام‌فر، محمد (۱۳۹۴)، «خویش‌کاری‌های موجود در داستان‌های قرآن» پژوهش‌های ادبی - قرآنی، سال سوم، (۴)، صص ۲۶-۵۵.

أفندی الإصفهانی، میرزا عبدالله (۱۴۰۱)، *ریاض العلماء و حياض الفضلاء*، تحقیق: السید احمدالحسینی [الاشکورئ]، قم: مکتبه آیت‌الله العظمی المرعشی النجفی.

أفندی الإصفهانی، میرزا عبدالله (۱۴۱۰)، *تعلیقه أمل الآمل*، تحقیق: السید أحمد الحسینی، مکتبه آیت‌الله المرعشی النجفی.

- الأمین، محسن (۱۴۰۳)، *أعيان الشيعة*، تحقيق و تخريج: حسن الأمين، بيروت: دار التعارف للمطبوعات.
- اولیائی‌نیا، هلن (۱۳۸۸)، «بررسی ساختار داستانی پند و اندرز اهل دانش و هوش به زبان گربه و موش»، *تاریخ ادبیات*، (۶۳/۳)، صص ۳۹-۶۱.
- ایشانی، طاهره (۱۳۸۹)، «ریخت‌شناسی قصه خیر و شر»، *فصلنامه تخصصی زبان و ادبیات فارسی*، (۳)، صص ۲۹-۴۱.
- البخاری، اسماعیل (۱۴۰۶)، *التاریخ الصغیر*، تحقيق: محمود إبراهيم زايد، بيروت: دار المعرفة.
- البخاری، اسماعیل (بی‌تا)، *التاریخ الکبیر*، دیار بکر: المكتبة الإسلامية.
- البرقی، أحمد (۱۳۴۲)، *الرجال*، تهران: دانشگاه تهران.
- البرجردی، السید علی (۱۴۱۰)، *طرائف المقال*، تحقيق: السید مهدی الرجائی، قم: مكتبة آیت‌الله العظمی المرعشی النجفی.
- پراب، ولادیمیر (۱۳۶۸)، *ریخت‌شناسی قصه‌های پریان*، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران: توس.
- التفرشی، سید مصطفی (۱۴۱۸)، *نقد الرجال*، مؤسسه آل‌البیت (ع) لإحياء التراث، قم: مؤسسه آل‌البیت (ع) لإحياء التراث.
- الجرجانی، عبد الله بن عدی (۱۴۰۹)، *الکامل*، تحقيق: یحیی مختار غزاوی، بيروت: دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع.
- جلالی‌پور، بهرام (۱۳۷۹)، «ریخت‌شناسی قصه جنگ مازندران»، *نشریه هنر*، (۴۵)، صص ۳۲-۵۳.
- جلالی‌پور، بهرام (۱۳۹۱)، *ریخت‌شناسی قصه‌های اساطیری و پهلوانی شاهنامه فردوسی*، تهران: نشرافراز.
- الجواهری، محمد (۱۴۲۴)، *المفید من معجم رجال الحدیث*، قم: مكتبة المحلاتی.
- جوکار، منوچهر (۱۳۹۰)، «ظرفیت طنز و نقد اجتماعی - اخلاقی در آثار فارسی شیخ بهایی»، *پژوهش زبان و ادبیات فارسی*، (۲۱)، صص ۱۴۱-۱۶۱.
- الحر العاملی، محمد (بی‌تا)، *أمل الآمل*، تحقيق: السید أحمد الحسینی، بغداد: مكتبة الأندلس.
- حسن‌زاده میرعلی، عبدالله و قبری عبدالملکی، رضا (۱۳۹۱)، «تحلیل ریخت‌شناسی روایت اسطوره‌ای کتیبه»، *پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی*، دوره ۳، (۱۱/۳)، صص ۸۱-۱۰۰.
- حسن‌زاده میرعلی، عبدالله و قبری عبدالملکی، رضا (۱۳۹۲)، «تحلیل ریخت‌شناسی قصه شهر سنگستان»، *پژوهش‌های نقد ادبی و سبک‌شناسی*، (۱۳/۱)، صص ۶۷-۹۱.
- حق‌شناس، علی محمد و خدیش، پگاه (۱۳۸۷) «یافته‌های نو در ریخت‌شناسی افسانه‌های جادویی»، *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران*، دوره ۵۹، (۱۸۶)، صص ۲۷-۳۹.

خائفی، عباس؛ فیضی گنجین، جعفر (۱۳۸۶)، «تجزیه و تحلیل قصه سمک عیار براساس نظریه ولادیمیر پراپ» پژوهش‌های ادبی، سال پنجم، (۱۸).

خدیش، پگاه (۱۳۸۷)، ریخت‌شناسی افسانه‌های جادویی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. خراسانی، محبوبه (۱۳۸۳)، «ریخت‌شناسی هزار و یک شب»، پژوهش‌های ادبی، (۶)، صص ۴۵-۶۶. خراسانی، محبوبه (۱۳۸۷)، درآمدی بر ریخت‌شناسی هزار و یک شب، اصفهان: نشر تحقیقات نظری. الخوئی، أبو القاسم (۱۴۱۳)، معجم رجال الحدیث، بی‌جا، بی‌نا.

ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۹)، «ریخت‌شناسی افسانه عاشقانه گل بکاولی»، فنون ادبی، (۱)، پیاپی ۲، صص ۴۹-۶۹. ذوالفقاری، حسن (۱۳۹۱)، «موش و گربه (سوابق و نمونه‌های موش و گربه در ادب فارسی)، مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز، سال ۳، (۵/۱)، صص ۴۷-۷۰.

روحانی، مسعود؛ اسفندیار، سبیکه (۱۳۸۹)، «ریخت‌شناسی قصه قلعه ذات الصدور در مثنوی»، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، دوره ۵۳، (۲۲۰)، صص ۶۷-۸۳.

ریکور، پل (۱۳۸۴)، رمان و حکایت، پیکربندی زمان در حکایت داستانی. ترجمه مهشید نونهالی، تهران: گام نو. الزرکلی، خیرالدین (۱۹۸۰)، الأعلام، بیروت: دار العلم للملایین.

زهره‌وند، سعید؛ مسعودی، مرضیه؛ رحیمی، منصور (۱۳۹۳)، «ریخت‌شناسی داستان لیلی و مجنون جامی»، پژوهشنامه ادب غنایی دانشگاه سیستان و بلوچستان، سال ۱۲، (۲۳)، صص ۱۶۹-۱۹۰.

شیخ بهائی، محمد بن حسین (۱۳۵۲)، کلیات اشعار و آثار فارسی شیخ بهائی، تهران: محمودی. الصدر، السید حسن (۱۴۰۶)، تکلمة أمل الآمل، تحقیق: السید أحمد الحسینی، قم: مکتبه آیت‌الله المرعشی.

طالبی، معصومه (۱۳۹۱)، «تحلیل خویشکاری ضد حماسی بهمن در بهمن‌نامه و مقایسه آن با خویشکاری‌های پهلوانان گویبی حماسه»، کهن‌نامه ادب پارسی، سال چهارم، (۲)، صص ۱۰۹-۱۳۰.

العقیلی، محمد (۱۴۱۸)، ضعفاء العقیلی، تحقیق: الدكتور عبد المعطی أمين قلعجی، بیروت: دار الکتب العلمیة. قافله‌باشی، سیداسماعیل؛ بهروز، سیده زیبا (۱۳۸۶)، «نقد ریخت‌شناسی حکایت‌های کشف المحجوب و تذکره

الاولیاء»، فصلنامه پژوهش‌های ادبی، سال ۵، (۱۸)، زمستان. صص ۱۱۷-۱۴۰.

کحاله، عمر (بی‌تا)، معجم المؤلفین، بیروت: مکتبه المثنی و دار احیاء التراث العربی.

الکشی، محمد بن عمر (۱۴۰۴)، اختیار معرفة الرجال (رجال الکشی)، تحقیق السید مهدی الرجائی، تصحیح محمدباقر میرداماد الاسترآبادی، قم: مؤسسه آل‌البت (علیهم‌السلام) لاحیاء التراث.

الکلباسی، ابوالمعالی محمد (۱۴۲۲)، الرسائل الرجالیة، تحقیق محمدحسین الدرایتی، قم: دارالحدیث.

کوبا، فاطمه؛ رفیعی سخایی، نوشین (۱۳۸۹)، «شکل‌شناسی سه داستان از گرشاسب‌نامه بر بنیاد نظریه پراپ»، ادبیات عرفانی و اسطوره‌شناختی، سال ششم، (۱۹)، صص ۱۳۹-۱۶۳.

مشایخی، حمیدرضا؛ میرسیدی، سیده هانیه (۱۳۹۵)، «بررس رمان «یوم قتل زعیم» نجیب محفوظ براساس نظریه ریخت‌شناسی پراپ، لسان مبین، سال هفتم، دوره جدید، (۲۵)، صص ۱۳۷-۱۵۹.

هوشنگی، فاطمه؛ مالمیر، محمدابراهیم (۱۳۹۸)، «تحلیل عناصر روایی داستان موش و گربه شیخ بهایی»، پژوهشنامه ادبیات داستانی، سال هشتم، (۱)، صص ۱۱۳-۱۳۷.

References

- A Study of Narrative Movements in the Stories of Sheikh Baha'i's Mouse and Cat (Based on Propp's Morphological Theory)
- Afandi Al-Isbahani, M.A. (1401), *Riyaz Al-Ulama and Hiyaz Al-Fozala*, Edited by: Seyyed Ahmad Al-Hussaini [Al-Eshkawari], Qom: Library of Grand Ayatollah MarashiNajafi.
- Afandi Al-Isbahani, Mirza Abdullah (1401), *Riyadh Al-Ulama and Hayad Al-Fadla*, research: Sayyid Ahmad Al-Husseini [Al-Ashkuri], Qom: Maktab Ayatollah Al-Uzmi Al-Marashi Al-Najafi.
- Afandi Al-Isfahani, Mirza Abdullah (1410), *Commentary on Amal al-Amal*, research: Sayyid Ahmad Al-Husseini, Maktab Ayatollah Al-Marashiyya Najafi.
- Al-Ardabili, Muhammad Ali (1403), *Jama 'al-Rawa*, Maktab al-Azzal al-Azmi al-Marashi al-Najafi.
- Akhlaghi, A. (1998), *Structural Analysis of Attar Al-Tair Logic*, Isfahan: Tomorrow - The Role of the Sun.
- Akhlaghi, Akbar (1998), *Structural Analysis of Attar's Logic of the Bird*, Isfahan: Farda.
- Al-Amin, M. (1403), *Notables of the Shiites*, Edited and Graduated by: Hassan Al-Amin, Beirut: Dar Al-Tarof for Publications.
- Al-Amin, Mohsen (1403), *Shiite notables*, investigative and directed by: Hassan Al-Amin, Beirut: Dar Al-Ta'rif for Press
- Al-Aqili, M. (1418), *Zoafa Al-Aqili*, investigated by: Dr. Abdel-Moati Amin Kalaji, Beirut: Dar Al-Kutub Al-Ilmia.
- Al-Aqili, Muhammad (1418), *Weaknesses of Al-Aqili*, research: Dr. Abd al-Mu'ta Amin Qalaji, Beirut: Dar Al-Kitab Al-Alamiya.
- Al-Ardabili, M.A. (1403), *Collector of Narrators*, Library of Grand Ayatollah MarashiNajafi.
- Al-Barqi, A. (1342), *Al-Rijal*, Tehran: Daneshgah, Tehran.
- Al-Barqi, Ahmad (1342), *Men*, Tehran: University of Tehran.
- Al-Boroujerdi, Al-Sayyid Ali (1410), *Taraif al-Maqal*, research: Al-Sayyid Mahdi Al-Raja'i, Qom: Library of the Grand Ayatollah Marashi Al-Najafi.
- Al-Boroujerdi, S.A. (1410), *Taraeif al-maghl*, Investigation: Sayyid Mahdi Al-Raja'i, Qom: , Library of Grand Ayatollah MarashiNajafi.
- Al-Bukhari, I. (-), *Al-Tarikh Al-Kabir*, Diyarbakir: The Islamic Library.

- Al-Bukhari, Ismail (1406), *Al-Tarikh Al-Saghir*, investigation: Mahmoud Ibrahim Zayed, Beirut: Dar Al-Maarifa.
- Al-Bukhari, Ismail (1406), *Small History*, research: Mahmoud Ibrahim Zayed, Beirut: Dar Al-Ma'rifah.
- Al-Bukhari, Ismail (Bita), *Al-Tarikh Al-Kabir*, Diyar Bakr: Islamic Library.
- Al-Hurr Al-Amili, M. (-), *Amal Al-Aamel*, Investigation: Al-Sayed Ahmad Al-Husseini, Baghdad: Al-Andalus Library.
- Al-Jarjani, Abdullah Ibn Uday (1409), *Al-Kamil*, research: Yahya Mukhtar Ghazawi, Beirut: Dar Al-Fikr for printing, publishing and distribution.
- Al-Jawahiri, M. (1424), *Al-Mufid from the Dictionary of Rijal Al-Hadith*, Qom: Al-Mahalati Library.
- Al-Jawahiri, Muhammad (1424) - Al-Hurr Al-Amili, Muhammad (Pe-ta), *Amal Al-Amal*, Investigation: Al-Sayed Ahmad Al-Husseini, Baghdad: Al-Andalus Library.
- Al-Jorjani, A. (1409), *Al-Kamil*, investigation: Yahya Mukhtar Ghazzawi, Beirut: Dar Al-Fikr for printing, publishing and distribution.
- Al-Kalbasi, A.M. (1422), *Al-Rasa'il Al-Rejaliyah*, edited by Muhammad Husayn Al-Derayati, Qom: Dar Al-Hadith.
- Al-Kalbasi, Abu al-Ma'ali Muhammad (1422), *Al-Rasa'il al-Rijaliyyah*, research by Muhammad Hussein al-Daraiti, Qom: Dar al-Hadith.
- Al-Kashi, M. (1404), *Choosing to Know the Men (Rijal Al-Kashi)*, Investigated by Sayyid Mahdi Al-Raja'i, Correction by Muhammad Baqir Mirdamad Al-Istarabadi, Qom: Aal Al-Bayt Institution for the revival of heritage.
- Al-Kashi, Muhammad ibn Umar (1404), *The Authority of Knowing the Men (Men of Kashi)*, research by Sayyid Mahdi Al-Raja'i, edited by Muhammad Baqir Mirdamad Al-Astarabadi, Qom: Al-Bayt Foundation (peace be upon them) revival of heritage.
- Al-Khoei, A. (1413), *Dictionary of Men of Hadith*, -, -.
- Al-Khoei, Abu al-Qasim (1413), *Dictionary of Hadith*, Bija, Bina.
- Al-Sadr, Al-Sayyid Hassan (1406), *Completion of Amal al-Amal*, research: Al-Sayyid Ahmad Al-Husseini, Qom: Ayatollah Al-Marashi Library.
- Al-Sadr, S.H (1406), *the complement of Amal Al-Amel*, achieved by: Al-Sayyid Ahmad Al-Husseini, Qom: Ayatollah Al-Marashi Library.
- Al-Tafrashi, S.M. (1418), *Naqd al-Rijal*, Aal al-Bayt Foundation for the Revival of Heritage, Qom: Aal al-Bayt Foundation for the Revival of Heritage.
- Al-Tafreshi, Sayyid Mustafa (1418), *Criticism of the Men, Foundation for the Revival of Heritage*, Qom: Foundation for the Revival of Heritage
- Al-Zarkali, Khair Al-Din (1980), *Al-Alam*, Beirut: Dar Al-Alam for Millions.
- Al-Zerekli, Kh. (1980), *Al-Alam*, Beirut: House of Science for Malayin.
- Ashrafi, B. and Taki, G. and Behnamfar, M. (2015), "Practices in Quranic stories" *Literary-Quranic research*, third year, fourth issue, pp. 26-55.
- Ashrafi, Batoool and Taki, Giti and Behnamfar, Mohammad (2015), "Practices in Quranic stories" *Literary-Quranic research*, third year, fourth issue, pp. 26-55.
- Awliyaee Nia, H. (1388), "Investigating the story structure of Advice from people of

- knowledge and intelligence in the language of cats and mice", *History of Literature*, No. 3/63, pp. 39-61.
- Copa, Fatemeh and Rafiei Sakhaei, Nooshin (2010). "The Morphology of Three Stories from Garshasbnameh Based on Prop Theory", *Mystical and Mythological-Cognitive Literature*, Sixth Year, No. 19, pp. 139-163.
- Cupa, F. and RafieiSakhaei, N. (2010)."The Morphology of Three Stories from Garshasbnameh Based on Prop Theory", *Mystical and Mythological Literature*, Volume 6, No. 19, pp. 139-163.
- Dogra, S. (2017). "The Thirty-One Functions in Vladimir Propp's Morphology of the Folktale: An Outline and Recent Trends in the Applicability of the Proppian Taxonomic Model" *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*. v9n2.41.
- Dundes, A. (1997). "Binary Opposition in Myth: The Propp/Levi-Strauss Debate in Retrospect," *Western Folklore*, 56.1.
- Haghshenas, A.M. and Khadish, P. (2008) "New Findings in the Morphology of Magical Myths", *Journal of the Faculty of Literature and Humanities*, University of Tehran, Volume 59, No. 186, pp. 27-39.
- Haghshenas, Ali Mohammad and Khadish, Pegah (2008) "New Findings in the Morphology of Magical Myths", *Journal of the Faculty of Literature and Humanities*, University of Tehran, Volume 59, Number 186, pp. 27-39.
- Hassanzadeh Mir Ali, A. and GhanbariAbdolmaleki, R. (2012), "Morphological analysis of the narration of the myths of the inscription", *Research in Comparative Language and Literature*, Volume 3, No.r 3, Sequence 11, pp. 81-100.
- Hassanzadeh Mir Ali, A. and GhanbariAbdolmaleki, R. (2013), "Morphological analysis of the story of the city of Sangestan", *Literary Criticism and Stylistics Research*, No. 1, 13, pp. 67-91.
- Hassanzadeh Mir Ali, Abdullah and Ghanbari Abdolmaleki, Reza (2012), "Morphological analysis of the narrative of the inscription myths", *Research in Comparative Language and Literature*, Volume 3, Number 3, Sequence 11, pp. 81-100.
- Hassanzadeh Mir Ali, Abdullah and Ghanbari Abdolmaleki, Reza (2013), "Morphological analysis of the story of the city of Sangestan", *Literary Criticism and Stylistics Research*, No. 1, 13, pp. 67-91.
- Houshangi, F. and Malmir, M.I. (2009), "Analysis of Narrative Elements of the Story of Sheikh Baha'i Mouse and Cat", *Journal of Fiction Literature*, Eighth Year, No. 1, pp. 113-137.
- Houshangi, Fatemeh and Malmir, Mohammad Ibrahim (1398), "Analysis of Narrative Elements in the Story of Sheikh Baha'i Mouse and Cat", *Journal of Fiction*, Volume 8, Number 1, pp. 113-137. References.
- Ibn Daud Al-Hali (1392), *Rijal Ibn Daud*, research: Sayyid Muhammad Sadegh Al-Bahr Al-Ulum, Najaf Al-Ashraf: Al-Haydari Press.
- Ibn Dawood Al-Helli (2013), *Rijal Ibn Dawood*, research: Sayyid Muhammad Sadegh Al-Bahr Al-Ulum, Najaf Al-Ashraf: Al-Haydari Press.

- Ishani, T. (1389), "The morphology of the story of good and evil", *Persian clerks and literature*, Shamara 3, pp. 29-41.
- Ishani, Tahereh (2010), "Morphology of the story of good and evil", *Specialized Quarterly of Persian Language and Literature*, No. 3, pp. 29-41.
- Jalali-Pour, B. (1379), "The morphology of the story of Jung Mazandaran", *Honar Publication*, NO 45, pp. 32-53.
- Jalali-Pour, B. (1391), *Morphology of mythological and heroic stories of Ferdowsi Shahnameh*, Tehran: afraz.
- Jalalipour, Bahram (1379), "Morphology of the story of the Mazandaran war", *Art Magazine*, No. 45, pp. 32-53.
- Jalalipour, Bahram (2012), *Morphology of Mythological and Heroic Stories of Ferdowsi Shahnameh*, Tehran: Nashrafaraz.
- Jokar, M. (1390) "The capacity of humor and socio-ethical criticism in Sheikh Baha'i Persian works", *Persian language and literature research*, No. 21, pp. 141-161.
- Jokar, Manouchehr (2011) "The capacity of humor and socio-moral criticism in the Persian works of Sheikh Baha'i", *Persian Language and Literature Research*, No. 21, pp. 141-161.
- Kahala, Omar (Bita), *Dictionary of Authors*, Beirut: Maktab al-Muthanna and Dar al-Hayya al-Tarath al-Arabi.
- Kahhala, O. (Bita), *Dictionary of Authors*, Beirut: Muthanna Library and House for the Revival of Arab Heritage.
- Khadish, P. (2008), *The Morphology of Magical Myths*, Tehran: Scientific and Cultural Publishing Company.
- Khadish, Pegah (2008), *Morphology of Magical Legends*, Tehran: Scientific and Cultural Publishing Company.
- Khaefi, A. and FeiziGanjin, J. (2007), "Analysis of the story of SamakAyar based on the theory of Vladimir Propp" *Literary Research*, Volume 5, No. 18.
- Khaefi, Abbas and Feizi Ganjin, Jafar (2007), "Analysis of the story of Samak Ayar based on the theory of Vladimir Prop" *Literary Research*, Volume 5, Number 18.
- Khorasani, M. (2004), "The Morphology of One Thousand and One Nights", *Literary Research*, No. 6, pp. 45-66.
- Khorasani, M. (2008), *An Introduction to the Morphology of One Thousand and One Nights*, Isfahan: Publication of Theoretical Research.
- Khorasani, Mahboubeh (1383), "Morphology of One Thousand and One Nights", *Literary Research*, No. 6, pp. 45-66.
- Khorasani, Mahboubeh (2008), *An Introduction to the Morphology of One Thousand and One Nights*, Isfahan: Publication of Theoretical Research.
- Lévi- Straus, C. (1976). *Structure and rorm, Reflection on a work by vladimimrpropp*. In structural Anthropology, Vol . 2, New york Basic Books.
- Lévi- Straus, C. (1995). "The structural Stndy of Myth, in structural Anthropology". *The Journal of American Folklore*, Vol. 68, No. 270, Myth: A Symposium (Oct. - Dec., 1955), pp. 428-444 (17 pages). Published By: American Folklore Society.
- Lévi-Strauss, C. (1985) *La poetièrejalousse*, Paris, 1985 (*The Jealous Potter*,

- Chicago, 1988).
- Lévi-Strauss, C.(1958). "The structural study of myth", *Structural Anthropology*, 206-31; the term *mytheme* first appears in Lévi-Strauss' French version of the work.
- Mashayekhi, H. and Mirsaydi, S.H. (2016), "Review of Najib Mahfouz's novel" The Day of the Assassination of Zaim "based on Propp's morphological theory, *Lsan e-Mobin*, seventh year, new volume, No. 25, pp. 137-159.
- Mashayekhi, Hamidreza and Mirsaydi, Seyedeh Haniyeh (2016), "Review of Najib Mahfouz's novel" The Day of the Assassination of Zaim "based on Propp's Morphological theory, *Language Mobin*, seventh year, new volume, number 25, pp. 137-159.
- Oliainia, Helen (2009), "Study of the narrative structure of the advice and advice of people of knowledge and intelligence in the language of cats and mice", *History of Literature*, No. 3/63, pp. 39-61.
- Propp, Vladimir (1368), *Morphology of Fairy Tales*, translated by Fereydoun Badrahai, Tehran: Toos.
- Propp, V. (1368), *Morfology of the tale*, translated by Fereydun Badra-ay, Tehran: Tus.
- Propp, V.(1928). *Morfology of the tale*, Leningrad. Translation 1968, The American Folklore Society and Indiana University.
- Qafaleh Bashi, Seyyed Ismail and Behrooz, Seyyed Ziba (2007), "Morphological Critique of the Stories of the Discovery of the Unseen and the Remembrance of the Saints", *Quarterly Journal of Literary Research*, Volume 5, Issue 18, Winter. Pp. 117-140.
- Qafleh Bashi, S.I. and Behrooz, Seyyed Ziba (2007), "Morphological Critique of the Stories of Kashf al-Mahjoob and the Tazkerat al-Awliya", *Quarterly Journal of Literary Research*, Volume 5, Issue 18, Winter. Pp. 117-140.
- Ricoeur, P. (2005), *novel and anecdote, the configuration of time in fiction*. Translated by Mahshid Nonhali, Tehran: Gam No
- Ricoeur, Paul (2005), *Novel and Anecdote, Configuration of Time in Fictional Anecdote*. Translated by Mahshid nunhali, Tehran: Gam No.
- Rouhani, M. and Esfandiar, S. (2010), "Morphology of the story of the castle of Zat al-Sodur in Masnavi", *Journal of the Faculty of Literature and Humanities*, University of Tabriz, Volume 53, No. 220, pp. 67-83.
- Rouhani, Massoud and Esfandiar, Sabikeh (2010), "Morphology of the story of the castle of Zat al-Sadr in Masnavi", *Journal of the Faculty of Literature and Humanities*, University of Tabriz, Volume 53, Number 220, pp. 67-83.
- Scholes, R. (2004), *An Introduction to Structuralism in Literature*, translated by Farzaneh Taheri, Tehran: Agah.
- Scholes, Robert (2004), *An Introduction to Structuralism in Literature*, translated by Farzaneh Taheri, Tehran: Agah.
- Sheikh Baha'i, M. (1973), *General Persian Poems and Works of Sheikh Baha'i*, Tehran: Mahmoudi.
- Sheikh Baha'i, Mohammad Ibn Hussein (1352), *All Persian Poems and Works*, Tehran: Mahmoudi. - Talebi, Masoumeh (2012), "Analysis of Bahman's anti-epic selfishness in Bahmannameh and its comparison with the selfishness of epic

- model heroes", *Old Persian Literature, Fourth Year, No. 2*, pp. 109-130.
- Talebi, M. (2012), "Analysis of Bahman's anti-epic selfishness in Bahmānameh and its comparison with the selfishness of epic model heroes", *Old Persian Literature, Fourth Year, No.2*, pp.109-130.
- The Role of the Sun.
- Zohrehvand, S. and Masoudi, M. and Rahimi, M. (2014), "Morphology of the story of Leyli and Majnoon Jami", *Journal of Lyrical Literature, Sistan and Baluchestan University, Volume 12, No. 23*, pp. 169-190.
- Zohrehvand, Saeed and Masoudi, Marzieh and Rahimi, Mansour (2014), "Morphology of the story of Lily and Majnoon Jami", *Journal of Lyrical Literature, Sistan and Baluchestan University, Volume 12, Number 23*, pp. 169-190.
- Zolfaghari, H. (1389), "Morphology of the romantic myth of GolBakavoli", *Literary Techniques, No. 1, Consecutive Issue 2*, pp. 49-69.
- Zolfaghari, H. (2012), "Mice and c
- Zolfaghari, Hassan (1389), "Morphology of the romantic myth of Gol Bakavoli", *Literary Techniques, No. 1, Consecutive Issue 2*, pp. 49-69.
- Zolfaghari, Hassan (2012), "Mice and cats (records and examples of mice and cats in Persian literature)", *Shiraz University Children's Literature Studies, Volume 3, Number 1, 5*, pp. 47-70.